

Se Tranströmer

Samtalshandledning för studiecirkeln

Kerstin Selén

sensus

A decorative blue pattern at the bottom of the page, consisting of overlapping circles and lines forming a grid-like structure.

Se Tranströmer – dikter och bilder för samtal om dikt och liv

Samtalshandledningen vill ge inspiration och idéer för det goda, fördjupande samtalet. Varje cirkeldeltagare ska ha ett exemplar av Tomas Tranströmers Samlade dikter (eller motsvarande) och Se Tranströmer, 20 fotografers tolkningar. Cirkelns deltagare kan genom Sensus köpa båda böckerna för tillsammans mindre än 100 kronor.

STUDIECIRKELN

I studiecirkeln lär vi av och med varandra. Ingen håller föreläsning för de övriga. I studiecirkel får vi ta del av de övriga deltagarnas upplevelser, känslor, idéer och synpunkter. Det är intressant att tillsammans närma sig livsfrågorna genom litterära texter och bilder. Vi ser olika saker i texten respektive bilden och ibland ger den olika tolkningar. Tillsammans ser vi så mycket mer. Tillsammans kan vi lära oss mer om oss själva – och om varandra.

För ett samtal där alla får utrymme, samtidigt som man får in tillräckligt många infallsvinklar, är en gruppstorlek på omkring sju personer optimal. Metoderna som föreslås syftar till att alla kommer till tals på lika villkor och allas tankar och erfarenheter får komma till uttryck.

CIRKELLEDARENS ROLL

- Cirkelledaren är en i gruppen, inte en lärare med mer kunskap i ämnet än sina elever
- Cirkelledaren skapar förutsättningar för ett gott samtal genom att se till att alla kommer till tals och att man håller sig till ämnet.
- Cirkelledaren är ”steget före” och kan ge förslag när det gäller samtalsmetod.
- Cirkelledaren tar huvudansvaret för planeringen och processen, men alla är delaktiga.
- Cirkelledaren tar kontakt med Sensus inför cirkelstart. Ditt närmaste Sensus-kontor hittar du genom att gå in på www.sensus.se Klicka på ”Kontakta oss”.

FÖRSLAG PÅ UPPLÄGG AV STUDIECIRKELN

- Ett förslag är att cirkeln har sju sammankomster omfattande två studietimmar (à 45 minuter) och att ni träffas varannan vecka.
- Kaffe/te är viktigt. Antingen gör ni en paus eller dricker ni under fortsatt diktsamtal.
- Vid varje träff samtalar ni om ett par eller några av dikterna. Nedan finns förslag på samtalsmetoder.
- Avsluta varje sammankomst med att göra en runda, det vill säga gå laget runt, och låt var och en berätta: ”Detta tar jag med mig från dagens sammankomst.”

UTVÄRDERING UNDER CIRKELNS GÅNG

Efter de första träffarna är det i regel bra att stämma av med gruppen hur de upplever att cirkeln fungerar. ”Vad fungerar bra?” ”Vad kan förbättras?” är två frågor som kan bidra till att vi gemensamt kan styra mot ett bästa möjliga cirkelarbeta.

Första sammankomsten

Uppgiften för den första sammankomsten är att bekanta sig med varandra och med materialet, välja texterna ni ska samtala om och komma överens om hur cirkeln ska arbeta. Det känns också bra att komma igång med gruppens egentliga uppgift: att samtala om livet och Tomas Tranströmers dikter.

PRESENTATION MED BILDSPRÅK

Även då deltagarna i studiecirkeln är någorlunda bekanta med varandra är det ofta bra att inleda med att man presenterar sig för varandra på ett personligt sätt. Här finns ett förslag på hur man kan göra:

- Ett antal svart-vita bilder ligger utspridda på ett bord, eller på golvet.
- Välj någon av bilderna som du tycker säger något om dig som person. Låt den ligga kvar så länge någon annan kanske väljer samma bild.
- När det är din tur att presentera dig för gruppen plockar du upp ”din” bild, berättar vad du heter och varför du valt just denna bild.

(Ledaren förbereder genom låna Bildspråk från Sensus-kontoret. Bildspråk är uppsättningar av svart-vita fotografier särskilt utvalda för att stimulera till tanke, formulering och dialog. Instruktion för presentation medföljer varje paket.)

PRESENTATION MED FAVORITDIKT

Om det känns bra för alla gruppdeltagare – här kan ju vissa ha ett försprång framför andra – kan det vara fint att presentera sig med sin favoritdikt av Tranströmer. Om man inte redan är bekant med Tranströmer så väljer man en dikt som man hittar när man bläddrar i diktsamlingen, någon som särskilt berör.

- Alla deltagare – också cirkelledaren- funderar en stund, bläddrar i sin diktsamling och väljer ut en dikt som betyder mycket för hen eller som berättar något om vem man är. Kanske en dikt som talar om något som betyder mycket för en. Låt det ta den tid det tar.
- Läs den utvalda dikten för varandra och berätta med några meningar varför ni valt just den. Gör detta genom att gå laget runt. Den som berättar får göra detta utan de andras kommentarer eller frågor.

ÖVERENSKOMMELSER FÖR CIRKELN

När ni nu presenterat er för varandra kan det vara dags att kort beröra vad som gör att en studiecirkel fungerar bra. I en studiecirkel ska alla känna sig välkomna, sedda och respekterade. Alla ska också kunna vara öppna och berätta om sitt liv utan att riskera att det man säger förs vidare. Därför är det bra att tillsammans enas om några regler för trevnad och trygghet. Här ges några förslag:

- Vi lyssnar på varandra utan att avbryta
- Vi håller oss till ämnet
- Mobiltelefoner ska vara avstängda
- Det som sägs stannar inom rummets fyra väggar
- Om någon ”passar”, avstår från att svara, respekteras det utan kommentar
- Alla tar ett gemensamt ansvar för att reglerna följs.

Är det någon som vill göra tillägg till listan?

FUNDERA PÅ, SAMTALA

Vad vill du ha ut av cirkeln?

1. Låt det vara tyst i rummet någon minut så alla hinner tänka efter.
2. Gör en runda då var och en får berätta.
3. Vad ska till för att vår cirkel ska motsvara våra önskemål? Samtala om vad som kan vara en nivå som är OK för alla.

DIKTER I VÅR CIRKEL

Ett förslag är att cirkeln börjar sina samtal med de dikter som fått sin bildtolkning i Se Tranströmer. Observera att ett par av dikterna tolkats av två respektive tre fotografer. En idé är att därefter fortsätta med dikter som ni turas om att föreslå.

Förslag på samtalsmetoder

LÄSNING MED PARSAMTAL

- Alla läser den utvalda dikten under tystnad. Därefter läser någon texten högt. (Högläsningen är viktig för att vi tydligare ska uppfatta exempelvis tempo, klang och alliterationer.)
- Var och en funderar under några minuter: Vad lägger du märke till i texten? Vilken strof, vilken formulering eller uttryck berörde dig, fick dig att tänka till eller utmanade dig? När det finns bildtolkning: Vad tillförde den/de? Vad betydde den/det för din egen upplevelse? Skriv gärna ner några stolpar.
- Dela in er i par.
- Berätta för varandra under några minuter vad ni har hört i texten. Den som lyssnar noterar minnesstolpar. Efter det att bägge berättat för varandra kan ni samtala om texten en liten stund.
- I helgrupp berättar ni nu i tur och ordning för alla vad ni hört från er dialogpartner. Du ska alltså inte berätta vad du själv sett i texten.
- Ett öppet samtal baserat på de inlägg som kommit kan nu vidta.

VAR OCH EN SPANAR SAMTALSFRÅGOR

När ni väljer den här samtalsmetoden är det lämpligt att cirkeldeltagarna förbereder sig hemma genom att ha läst några valda dikter med pennan i handen.

- Stryk under och markera med frågetecken det i dikten du vill höra de andras tankar om.
- Stryk under och markera med utropstecken det som du tyckte var särskilt berörande, det som gav dig en aha-upplevelse eller på annat sätt stack ut.
- Vad i diktens fotografiska bildtolkning/ar (om det finns någon) berörde dig? Skriv ner en eller några stolpar.

Gruppens understrykningar blir utgångspunkter för samtalen. Gå laget runt så var och en tar upp en av sina understrykningar i taget och den diskuteras innan man går vidare.

TIPS PÅ SAMTALSFRÅGOR OM ENSKILDA DIKTER

Tema – Vad handlar dikten om? Vad berättar diktaren?

Stil – Hur vill ni karakterisera de språkliga medel diktaren använder?

Titeln – Vad säger diktens titel?

Budskap – Har dikten ett budskap, i så fall vilket?

Sista sammankomsten

Efter de sista diktsamtalen ska cirkeln avslutas.

Här är ett förslag för ett avslutande, sammanfattande samtal:

- Varje deltagare skriver tre rubriker på ett papper: Känt, Tänkt, Lärt (under samtalscirkeln).
- Var och en reflekterar enskilt några minuter och skriver några ord under varje rubrik.
- Dela sedan det ni kommit fram till med varandra.